

DOCUMENT D'IDENTITAT DELS CENTRES CULTURALS CATÒLICS (Març 2005)

0.- Introducció

A Catalunya hi ha una antiga tradició de centres culturals d'inspiració cristiana. Un bon grup es creà al darrer terç del segle XIX; la majoria nasqueren a la primera meitat del segle XX. Uns, la majoria, estan estretament lligats a les parròquies, tot i que tenen una activitat autònoma. Altres, tenen una vida independent.

En general, es creen per donar un espai cultural, de lleure i formatiu per als cristians. A través del temps els Centres han evolucionat i s'han adaptat a les circumstàncies de cada època. Ara, més aviat són un lloc d'irradiació i ampliació del pensament i de l'humanisme cristià a la ciutat, barri, vila o poble on radiquen.

La vitalitat actual dels Centres Culturals és molt diversa i plural.

La Comissió de Centres Culturals Catòlics de la Província Eclesiàstica de Barcelona, que té com a missió ajudar a la vida i acció de tots aquests Centres, creu que un dels ajuts que pot oferir és el d'un "Document d'Identitat" que defineixi de manera realista i il·lusionada les seves finalitats. L'experiència de cadascun dels Centres l'anirà enriquint i aplicant segons les possibilitats reals de cada lloc.

I.- LA SITUACIÓ ACTUAL DE LA NOSTRA SOCIETAT

Ens trobem en una època de grans canvis, de transició d'una època a una altra època. Les principals característiques del moment actual són les següents:

a.- A nivell socio-econòmic

- Intensificació de la intercomunicació i globalització.
- Augment de la desigualtat en el món, a cada país i a cada població.
- Augment de la immigració cap a Europa
- L'accés a les noves tecnologies i a la informació propicia un increment de la desigualtat.
- S'imposa una globalització de l'economia que arrossega a d'altres formes d'homogenització.
- Hi ha canvis i reestructuracions de les classes socials i d'àmbits socials.
- Ha canviat la realitat del treball, l'atur i el temps lliure.

b.- A nivell socio-polític

- Dificil construcció de la pau.
- Crisi de la democràcia formal.
- Importància de l'ampliació de la Unió Europea
- Crisi de l'Estat del benestar.
- Dificultat de fer front a l'atur, a la pobresa i a la desigualtat.
- Desencís davant la política.
- Aparició de nous espais de transformació social (ecologisme, pacifisme...)
- c.- A nivell sòcio-cultural
 - Augment del pluralisme ètnic, cultural, lingüístic.
 - Influència de la cultura nord-americana i del liberalisme
 - Increment de la interculturalitat.
 - Importància de la vida associativa en la societat civil.
 - Canvis profunds en la família.
 - Problemàtica escolar de l'educació.
 - Establiment d'una societat mediàtica.
- Creixent anonimats que provoca la necessitat d'àmbits càlids, a mesura humana i que facin de mediadors.
- Increment del malestar de la societat del benestar, que es manifesta en malalties psico-somàtiques, depressions, violències familiars.
- d.- A nivell sòcio-religiós
 - Augment del pluralisme religiós
 - Pèrdua de credibilitat de les grans institucions religioses.
 - Religiositat més individualista
 - Augment de grups tancats que busquen seguretat
 - Creixement de tendències vers l'esotèric o màgic
 - Augment de tendències parareligioses (culte al cos, l'esport...)
 - Creixement de formes alternatives d'espiritualitat (Orient...)

(Molts dels aspectes simplement enunciats aquí es poden trobar més ampliat a: Joaquim M. Cervera i Duran, Anàlisi de la situació actual, Secretariat Interdiocesà de Delegacions de Pastoral Obrera de Catalunya, 2002).

II.- ELS CENTRES CULTURALS CATOLICS : UNA RESPOSTA

Els Centres Culturals Catòlics, que prenen diversos noms (com és ara Centres Parroquials, Centres Catequètics, Lluïsos, Centres Catòlics, Centres Morals, etc.), han estat en el passat i poden ser també avui una oferta molt vàlida que faci propostes constructives i positives davant la situació social, econòmica, política, cultural i religiosa del moment actual.

En concret, els Centres Culturals Catòlics tenen cinc característiques pròpies que els defineixen. Els trets que s'enumeren a continuació s'han de considerar com uns ideals vers els quals s'ha d'anar treballant amb realisme, però també amb idealisme.

1.- Casa comuna i llar de tothom

Un Centre cultural està format per un conjunt de socis que elegeixen una junta que durant uns anys dirigeix l'entitat.

Els membres d'un centre cultural catòlic han de construir un espai obert a tothom i que sigui un exemple d'acollida, de respecte mutu, real i no fingit.

Un lloc de trobada de tota classe de persones, sense exclusions ni distincions de cap mena per edat, sexe, recursos econòmics, etc.

Un espai on es privilegien les relacions personals. On es crea i es desenvolupa un diàleg especialment a través de les relacions personals amigables, cordials, en el qual les persones es confronten sincerament, més enllà de prejudicis o barreres prefabricades, a fi de créixer junts, per cercar la veritat i construir un veritable i nou humanisme, en el que l'home, en totes les seves dimensions de l'existència, sigui el centre de l'atenció i del treball comú.

Una llar renovada, on hi tinguin cabuda tots els membres de les famílies, des dels infants més petits, fins els avis.

Un indret on es faciliti l'escolta de les més diverses situacions i de les preguntes concretes que es fan les persones.

Un ambient on es facilita que les persones s'estimin el Centre i les finalitats que el defineixen, i d'aquesta manera, educa i fa madurar, i al mateix temps n'assegura la continuïtat.

Un lloc de diàleg en la vida quotidiana, en els actes petits, a ple dia, entre generacions, entre sexes, entre maneres de viure, entre Església i diverses sensibilitats, etc.

Un punt d'informació de noves possibilitats i d'altres activitats, a fi que les persones no es quedin tancades en un petit cercle.

Un espai obert als nous reptes de la societat

Un lloc de participació de tots pel bé de tots.

En resum: es tracta d'un espai o casa comuna al servei de tots.

2.- Lloc de formació integral de la persona

Quan parlem de "persona" ens referim a una manera concreta de concebre els éssers humans que tenen tots ells la mateixa dignitat i han de ser sempre respectats. Els homes i les dones som fets a imatge de Déu, que vol dir cridats a desenvolupar lliurement una vida oberta als demés, a les coses creades i a Déu. Som persones, però hem d'anar esdevenint persones més i més

madures. Aquest és el sentit d'un humanisme cristià integral obert al transcendent.

Un Centre Cultural Catòlic ha d'educar a fer créixer en tots els qui s'hi acostin aquest model de persona, d'antropologia cristiana. Educa a un conjunt de valors que veu arrelats en el que és la persona. Els valors no són capricis de la moda, ni simples gustos o consensos provisoris i canviabls contínuament. Són principis permanents que il·luminen i enfoquen la vida.

Ajudarà a pensar, a ampliar els interessos personals o de grups, i a formular projectes positius.

Mirarà de discernir i valorar tot allò de positiu que hi ha en les cultures.

Procurarà de superar aquelles concepcions de la vida que la pensen com a un seguit d'esdeveniments sense lligam, sense sentit. Mirarà, en canvi, que s'organitzin les persones i la societat sobre una cohesió, una unitat de vida, uns ideals. Mostrarà que hi ha un darrer Horitzó o Ideal que pot donar un sentit definitiu a la vida.

Concebrà el Centre com un lloc privilegiat de formació. Oferirà els mitjans que tingui al seu abast per tal de què les persones avancin en solidesa i formació.

3.- Recerca, creació i intercanvi divulgador de béns culturals i d'activitats d'oci i esport

S'esforçarà per ser un lloc on es facin ofertes culturals dignes, competitives, populars, potser senzilles, però sempre de qualitat. Fetes sempre amb un cert estil humà i educatiu.

Serà un espai de reflexió sobre els desafiaments culturals del nostre temps

Contribuirà a elaborar aquell tipus de cultura popular que sap interpretar les aspiracions del poble i, d'aquesta manera, fa una aportació positiva del món catòlic a la història del país.

Mirarà de desenvolupar els diversos aspectes culturals i del lleure: teatre, esbarts, corals, esports, etc.

Promourà en la mesura del possible activitats de lleure i esport, com a mitjans educatius i de convivència.

Remarcarà el profund sentit educatiu de les persones que desinteressadament dediquen part del seu temps al Centre. És un voluntariat que ha de ser molt apreciat.

Serà lloc de rebuda i de divulgació de la cultura, adaptant-la al moment actual.

Procurarà despertar el sentit del que és bell, noble, gratuït. Afinarà el sentiment estètic i de tot allò que no és simplement útil, i d'aquesta manera estimularà a percebre la presència de Déu present en la bellesa i la gratuïtat.

Gràcies al seu estil específic de presència en un barri, vila o poble, sabrà arrelar-se profundament en el territori a fi de recollir i valorar tot el patrimoni cultural tradicional català i fer-lo viu en

l'acarament i el desafiament amb els canvis del present. Fa, per tant, també de frontissa entre el passat i el futur d'una població o d'un determinat territori de Catalunya.

Col·laborarà estretament amb les institucions públiques i privades que promouen la vida cultural i social en el mateix territori.

4.- Inspiració cristiana i lligam entre fe i cultura

La inspiració cristiana en el treball cultural dels centres culturals catòlics hauria de ser l'element que donés coherència, continuïtat i capacitat de renovació de les ofertes formatives en resposta als canvis històrics i culturals de cada moment.

La inspiració cristiana fa que un centre cultural no sigui un de tants llocs d'animació cultural, ni una versió millorada d'un cercle recreatiu i encara menys un lloc de trobada que simplement s'afegeixi a altres estructures religioses existents (com poden ser les parròquies, els centres catequètics, etc.); sinó que és una forma de treball evangelitzador eclesial, en el sentit més ple del terme. A la base del treball d'un centre cultural hi ha el desig de realitzar una feina d'aprofundiment i de divulgació cultural, no per el simple gust d'una mena d'erudició o activisme per si mateix, sense anar més enllà; sinó que el treball cultural es vol en relació amb la vida cristiana a fi que en les persones s'arribi a fer una síntesi entre fe i cultura. D'aquesta manera la fe arrela en les realitats humanes, i aquestes estan obertes al Déu viu que dona sentit a la vida humana. La fe cristiana es fa així més creïble, més plausible.

Aquest intent de síntesi entre fe i cultura com a tasca eclesial és el carisma i la vocació pròpies dels centres culturals catòlics. L'església diocesana els hi fa l'encàrrec, que es tradueix en el que es diu en els propis estatuts, de ser un lloc de frontera.

Aquests principis es tradueixen en línies d'actuació o accions concretes, com les següents:

- Ser lloc de diàleg amb no creients i creients d'altres religions, des de la pròpia identitat madura de creients cristians.
- Ser espai d'acollida i acompanyament dels escèptics, dels qui dubten, dels agnòstics, dels allunyats, dels qui viuen situacions irregulars, etc. La majoria d'aquestes persones no són tocades per la pastoral ordinària.
- Cercar respostes creatives inspirades en un esperit de fe que responguin als interrogants concrets de les persones d'avui dia.
- Ser mitjà de difusió de les conviccions cristianes sobre les realitats humanes i espai d'aplicació en el concret d'un cristianisme sensible i acollidor.
- Intentar veure en el món, la societat i la cultura les "llavors de Crist" que hi ha escampades.
- Com a lloc de frontera es dirigeix no només als ja convençuts del valor de la fe, sinó també als homes i dones de bona voluntat.

- Vol contrarestar la idea, avui molt estesa, que la fe només és un sentiment o un conjunt de conviccions no verificables, no "científiques", i per tant balderes o sobreres. Pretén mostrar en el dia a dia que realment la fe és un assentiment motivat que dona cohesió i sentit a la vida.
- Oferir àmbits on es brindin mètodes o mitjans per progressar encara més, com poden ser els moviments laicals diocesans, especialment els Moviments d'Acció Catòlica, i els diversos serveis parroquials.

5.- Lloc de frontera i de relació amb altres institucions

Sense deixar d'estar lligats a la comunitat cristiana, els centres culturals catòlics se situen a la frontera; millor dit, superen les fronteres de qualsevol tipus i expressen les seves millors capacitats fent-se presents i operants allà on la comunitat cristiana, amb les seves estructures de base, no és present o no té la possibilitat d'intervenir, i allí on, a diferents nivells, es decideix la cultura i l'estil de vida de les persones i de la comunitat. Són una forma de presència en el seu barri o poble.

Aquests centres es caracteritzen per la seva elasticitat i llibertat de moviments; per la qual cosa poden més fàcilment exercitar un rol de punta de llança, un rol profètic, i ser consciència crítica no només de la comunitat cristiana sinó també de tota la societat civil. Aquesta singularitat es pot concebre com a frontissa o pont entre realitats distants, entre grups humans dividits, entre cultures o nivells culturals que es consideressin estranyes o fins i tot contraposades.

Aquestes característiques d'agilitat, creativitat i fer de pont, els fan especialment aptes com a espais de testimoni i vida cristiana per als més joves. Els fa espais particularment oberts a les preguntes i a les inquietuds dels joves, als quals pertany la construcció del futur de la societat i que representen l'element més fràgil de la cadena generacional que s'està posant fortament en crisi pels radicals canvis del nostre temps.

Els centres culturals catòlics haurien de ser també un laboratori de convivència que posa la pròpia competència i la pròpia vitalitat al servei de la col·lectivitat, amb un accent especial en la col·laboració més ampla de les realitats exteriors. Un primer cercle de relacions haurà de ser amb les altres realitats que animen la vida de l'església local: parròquies de l'arxiprestat, consells pastorals, delegacions diocesanes, entitats culturals cristianes, centres d'estudis, instituts superiors de ciències religioses, etc. Si s'estableixen unes bones relacions serà possible complementar-se mútuament, multiplicant així l'eficàcia.

Seria bo que alguns o molts centres catòlics col·laboressin entre ells. A voltes és fins i tot indispensable, donades les humanes limitacions de mitjans i recursos. Seria convenient establir una

anomenada « estratègia agregativa » que estableix relacions continuades en el temps en àmbits que poden ser molt diversos: teatre, conferències, etc. És convenient que, en tot cas, es respecti l'autonomia, s'estableixin unes regles comuns d'actuació, s'adopti un estil fins on es pugui comú i s'acordin uns objectius, encara que sigui mínims.

Finalment, convé que els centres culturals catòlics estableixin o s'adhereixin a xarxes de relació amb altres instàncies o centres culturals presents en el territori. D'una banda, es tracta de museus, biblioteques, centres universitaris, escoles, altres associacions cíviqes, etc. De l'altra, caldrà que es relacionin amb les administracions públiques i les entitats de caire cultural que aquestes puguin haver creat. Aquests contactes i relacions permetran una més gran força a les pròpies iniciatives i ampliar el radi d'acció i de divulgació. Aquestes relacions s'haurien de regir pels principis de col·laboració i mútua autonomia.

Conclusió

Un centre cultural catòlic hauria de ser l'expressió operativa d'un grup de cristians animats per la convicció que l'anunci evangèlic pot i s'ha de traduir en propostes culturals. En realitat, qualsevol lloc d'evangelització (des de les parròquies a les associacions laicals) té en si mateix un valor cultural pel fet que la fe no és mai una experiència desencarnada, que es pugui realitzar de manera autèntica fora d'un context i d'unes condicions històriques determinades. Però també és veritat que convé que existeixin llocs, que poden tenir característiques molt diferents entre ells, que es proposin específicament la tasca d'ajudar a la comunitat cristiana a aprofundir la relació entre l'Evangelí i la història, l'Evangelí i els valors de la cultura i convertir-se així en reflex de la creativitat pròpia de la Bona Nova. Un centre cultural catòlic és un d'aquests llocs.

Un centre cultural catòlic és un espai d'església on es vol transmetre una vida plena, on es proposa una síntesi actual entre fe i cultura, on es viuen els desafiaments de la societat actual en els seus diversos aspectes i s'intenta donar-hi una resposta positiva en bé de totes les persones. L'església és conscient de la necessitat d'edificar una cultura de diàleg i de cooperació entre tots els membres de la família humana. Aquest diàleg extreu inspiració de la convicció que el missatge evangèlic té força per il·luminar totes les cultures i per actuar com a ferment salvífic d'unitat i de pau per a tota la humanitat. En un món on creix el pluralisme cultural i religiós, aquest diàleg és essencial per tal de superar els tràgics conflictes heretats del passat, i per assegurar que el nom de l'únic Déu ha d'esdevenir cada vegada més allò

que realment és: un nom de pau i un imperatiu de pau. El centre cultural pot oferir la seva pròpia aportació a aquesta important empresa.

Barcelona, 17 de març de 2005

INTRODUCCIÓ

L'any 1997 la Delegació General d'Apostolat Seglar de Barcelona creà un grup de treball per tal de conèixer la realitat dels Centres Culturals Catòlics que hi havia a l'Arxidiòcesi i estudiar la millor manera d'ajudar-los en la seva tasca. El 25 de gener de 2002 es constituí la "Comissió Diocesana de Centres Culturals Catòlics". Una de les tasques de la Comissió ha estat la definició d'unes finalitats i tasques comunes a aquests tipus de Centres per tal que no perdessin la seva identitat. Després de diverses consultes i algunes reunions de la Comissió Diocesana, aquesta aprovà el "Document d'Identitat" que publiquem en aquest opuscle. Esperem que sigui un bon ajut per als Centres Culturals Catòlics que pertanyen a l'actual Província Eclesiàstica de Barcelona.

Antoni Matabosch
Delegat d'Apostolat Seglar de Barcelona i
Director de la Comissió de Centres Culturals Catòlics

BIBLIOGRAFIA

- Paul POUPARD, I Centri Culturali Cattolici. Idea, esperienza, missione (Aportacions de G. Balconi, P. Chenis, E. Kapellari, A. Matabosch, P. Poupard, I. Stuhec), Roma: Città Nuova Editrice 1996.
- CONSEJO PONTIFICIO DE LA CULTURA, Para una pastoral de la cultura, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 1999.
- PONTIFICIUM CONSILIUM DE CULTURA, Anuario Internacional de Centros Culturales Católicos, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 2001.

- PONTIFICIUM CONSILIUM DE CULTURA-SERVIZIO NAZIONALE PER
IL PROJETTO CULTURALE (Conferenza Episcopale Italiana), Centri
Culturali Cattolici. Perché? Cos'è? Cosa fare? Dove?, Milano: San
Paolo 2003.